

«Jeg kunne like gjerne vært en assistent» – en studie av nyutdannede barnehagelæreres posisjonering i barnehagen

Sissel Aastvedt Halland & Annette Kristoffersen Winje

Høgskulen på Vestlandet, Norge

Korrespondanse: Sissel Aastvedt Halland, e-post: sissel.halland@hvl.no

Sammendrag

Formålet med denne artikkelen er å forsøke å bringe frem nye kunnskaper om hvordan nyutdannede barnehagelærere posisjonerer seg i barnehagen. Artikkelen bygger på en kvalitativ primærstudie fra en barnehagelærerutdanning i Norge hvor vi benyttet semistrukturerte intervju som forskningsstrategi. I denne studien gjør vi en reanalyse med Hannah Arendts filosofiske og teoretiske perspektiver om natalitet, frihet og fremtredelsesrom. Funnene i denne studien viser at majoriteten av de nyutdannede barnehagelærerne avfiner seg med barnehagens «bestående diskurser», og møter disse med resignasjon, stille motstand og adferd, for så å innta en svak posisjon i barnehagens fellesskap. Forskningen vår er ikke entydig, den viser også at det er en gruppe nyutdannede barnehagelærere som tar risikoen og yter motstand mot barnehagens «bestående diskurser». Disse nyutdannede barnehagelærerne inntar en likeverdig posisjon og får virke inn i barnehagen.

Nøkkelord: *nyutdannede barnehagelærere; motstand; posisjon; subjektivitet*

Abstract

“I might as well be an assistant” – a study of the positioning of newly qualified kindergarten teachers in kindergarten

The purpose of this article is to try to bring out new knowledge about how newly qualified kindergarten teachers position themselves in kindergarten. The article is based on a qualitative primary study from a kindergarten teacher education in Norway where we used semi-structured interviews as a research strategy. In this study, we do a reanalysis with Hannah Arendt's philosophical and theoretical perspectives on freedom, room for progress and natality as a method. The findings of this study show that the majority of newly qualified kindergarten teachers settle with the kindergarten's “consisting discourses” and meet these with resignation, quiet resistance and behavior, and in so doing assume a weak position in the kindergarten community. Our research is not unambiguous, it also shows that there is a group of newly qualified kindergarten

teachers who take the risk and resist the kindergarten's "consisting discourses." These newly qualified kindergarten teachers take an equal position and are allowed to enter the kindergarten.

Keywords: *newly qualified kindergarten teachers; position; resistance; subjectivity*

Ansvarlig fagredaktør: Karin Hognestad

Innledning

Denne artikkelen springer ut av en primærstudie fra en norsk barnehagelærerutdanning hvor høyskolelektorer i pedagogikk har gått sammen om å forske på hvordan tidligere studenter ved barnehagelærerutdanningen opplever overgangen fra å være student til å bli profesjonsutøvere i barnehagen. Primærstudien består av empiri fra kvalitative semistrukturerte intervjuer, og funnene fra primærstudien viser at det er god sammenheng mellom utdanning og profesjonsutøvelse. Barnehagelærerne ønsker mer pedagogikkundervisning og opplever aktiv bruk av styringsdokument i utdanningen, noe som impliserer aktiv, men ensom bruk av styringsdokument i profesjonsutøvelsen (Fjellanger et al., 2020). I denne artikkelen gjør vi en supplerende annengangsanalyse, forstått som reanalyse (Heaton, 2004, 2008), hvor vi med Hannah Arendts¹ teori (1996, 2004, 2019) utforsker problemstillingen: *Hvordan posisjonerer nyutdannede barnehagelærere seg i de «bestående diskursene» i barnehagen?* Vi forstår de «bestående diskursene» i barnehagen som barnehagepersonalets tanker, tale og handlinger knyttet til de praksiser som er i barnehagen. Dette handler om barnehagens klima, her forstått som inngrodd vanetenkning, vanetolkning og taus kunnskap som sitter både i personalets kropper, men også i barnehagens vegger (Ekholm & Hedin, 1993).

Når vi kobler Arendts begreper *fremtredelsesrom* og *pluralitet* med utsagn fra intervjuer med nyutdannede barnehagelærere, er det fordi vi mener at hennes demokratiske perspektiver kan bringe frem nye kunnskaper om nyutdannede barnehagelæreres posisjonering i barnehagen. Barnehagen er et offentlig rom hvor vi finner et mangfold av unike mennesker med ulike bakgrunner som betrakter verden hver for seg ut fra egne ståsteder. For at de nyutdannede barnehagelærerne, sammen med sine kollegaer, kan tre frem som unike personer og etablere sine identiteter, er det av stor betydning at fremtredelsesrommet i barnehagen har plass til uenighet og utveksling av synspunkter, uten at noen løper en risiko for utenforskap. Arendt påpeker at den største faren i et offentlig rom er å forby spørsmål, da dette kan skape et totalitært samfunn hvor flokkmentaliteten får råde. Gjennom kritiske spørsmål, refleksjon og motstand må vi stoppe opp og tenke over våre handlinger. Dette gir oss dømmekraft og fratar oss muligheten til å skylde på at «vi bare utfører ordre» fra flokken. Det handler om å bevisstgjøre og tilrettelegge for at barnehagen kan være en lærende

1 Hannah Arendt (1906–1975).

organisasjon hvor personalet stadig stiller spørsmål og slik utvikler evnen til å utøve faglig skjønn ut fra et profesjonelt ståsted, fremfor å ubevisst følge strømmen.

Tidligere forskning

Eli Bergsvik et al. (2005) hevder at de nyutdannede barnehagelærerne opplever å stå i en maktkamp med assistentene, noe også Gerd Sylvi Steinnes (2013) bekrefter i sine funn. Steinnes (2013) fant at de nyutdannede førskolelærerne møtte motstand, og at de forsøkte å tilpasse seg og justere handlingene sine slik at de ikke skilte seg for mye ut. De nyutdannede var opptatt av at medarbeiderne skulle kjenne seg akseptert og verdsatt, og at alle skulle få bruke sitt potensial i arbeidet sitt. Kari Helgøy et al. (2010) skriver at praktisk kunnskap tillegges stor betydning i barnehagehverdagen, og at den formelle og abstrakte kunnskapen som legitimerer førskolelæreres posisjoner som ledere, gir autoritet utad, men svekkes internt gjennom en demokratisk likhetskultur. Elin Ødegård (2011) løfter også frem motstridende, utydelige og uklare ledelsesdiskuser i sine funn, og i likhet med Ødegård (2011) finner Liv Torunn Eik (2014) at den største utfordringen til de nyutdannede barnehagelærerne handler om å være ledere for personalet på egen avdeling. Eik (2014) finner videre at det foreligger en begrensning i hvorvidt de nyutdannede inngår i gjensidige læreprosesser på sin arbeidsplass. Kunnskapsutvikling i barnehagen er avhengig av de pedagogiske lederes kunnskapsbaser og innflytelse i praksisfellesskapene, og Karin Hognestad (2016) finner at de pedagogiske lederes kunnskapsledelse betinges av erfaring og profesjonskunnskap. Dette ser vi i sammenheng med Ødegård (2011), som hevder at de nyutdannede pedagogiske lederne må få anledning til å bruke og bygge sin kompetanse over tid, slik at kompetansen ikke står i fare for å utjevnes av medarbeidere med lengre erfaring. Hanne Kirsten Nilsen (2015) fant nemlig at barnehagelærerne posisjonerer seg som usikre ledere for sine medarbeidere i barnehagen; de «vegner seg» for å si fra og de «er redde» for å ta opp ulike forhold med dem i frykt for at samarbeidsklimaet skal bli dårligere. Nilsen (2015) finner også en liten gruppe nyutdannede barnehagelærerne som posisjonerer seg som handlingsdyktige og sikre ledere. De tar ansvar for å rydde opp i vanskelige situasjoner og gjør dette på en effektiv og hensiktsmessig måte. Vår studie validerer og kan supplere tidligere forskning, da våre funn viser at de nyutdannedes muligheter til å utøve innflytelse på de «bestående diskursen» i barnehagen kan være krevende.

Arendts filosofiske perspektiver

Natalitet

Det er gjennom vår natalitet at vår unike individualitet kommer til syne, men vi er avhengige av ulike responser fra et fellesskap for at vi som individer kan tre frem som subjekter

i verden (Arendt, 1996). Nataliteten er den muligheten alle mennesker har til å starte noe nytt, og til å bringe nye begynnelse inn i verden. Disse nye begynnelse åpner seg når mennesker taler og handler med hverandre. Slik vi forstår Arendt (1996) er det på denne måten mennesker «med»-åpner seg. Enkelt sagt vil de initiativene vi setter ut i verden gjennom tale og handling, først åpenbare seg når det er noen som ser og hører det vi sier og gjør. Vi er derfor avhengige av vitner som ser og hører oss, for å kjenne oss som noen (Ilje-Lien, 2015, 2020). Arendt (1996) presiserer at det å være vitne må skje som en spontan reaksjon på det den andre gjør eller sier. Idet vi forventer en handling av noen, mister den andre dette frie og umiddelbare som gjør oss menneskelige. Da er det ikke lenger handling, men adferd. Det handler om å være et forventningsfritt vitne, å se den andres henvendelse som en invitasjon til å engasjere seg i den andres initiativ mer enn å vurdere det, og å våge å gi fra seg makten til å definere hva som er meningsfullt og verdifullt (Ilje-Lien, 2017). Makt er aldri en egenskap ved et individ, den tilhører en gruppe (Arendt, 2019). Enkelt forklart får et individ makt ved at en gruppe individer har gitt og tillater at vedkommende har makt. Slik opprettholder individer makt. Makten ligger i realiteten ofte hos den stilltiende og tause majoriteten, de hever ikke stemmene, de handler ikke på sine overbevisninger, og ender med å bli minoritetens latente allierte (Arendt, 2019). Vi kan aldri være nøytrale i møte med makten; enten adlyder og aksepterer vi ordre (reaksjon) og underlegger oss totaliteten, eller så utfordrer vi makten ved å yte motstand gjennom å handle (aksjon).

Å finne balansen mellom egne og andres behov innebærer et møte med andre gjennom handling og mothandling (Arendt, 1996). Motstand kan forstås som «det å handle mer eller mindre åpent, mot det forventede og det som uttrykkes ønskelig» (Seland, 2013, s. 165). Å kunne se og respektere egne og andres grenser handler om å yte motstand og kjenne på andres motstand. Arendt (1996, s. 194) hevder at «handling og utholdenhet hører sammen, det å måtte tåle er baksiden av å handle». Slik vi forstår det inkluderer dette også å tåle det uforutsigbare ved hvordan våre handlinger blir møtt og respondert på i et likeverdig og pluralistisk fellesskap. Pluralitet er forstått som mangfold av ulike stemmer, ulike intensjoner og ulike kroppslige handlinger, og er en forutsetning for at mennesker skal bli synlige for andre. Det å bli til et subjekt i verden er en motstandsfylt prosess, fordi det alltid innebærer å tillate andre å få plass som subjekter i verden.

Frihet og fremtredelsesrom

Arendts frihetsbegrep handler om muligheter til å begynne, til å starte noe nytt og til å gjøre noe uventet og unikt, og ikke om frihet til å velge mellom et sett av alternativer (Arendt, 2004). Ifølge Morten Timmermann Korsgaards (2014) forståelse inneholder Arendts frihetsbegrep både det å begynne og det å bære konsekvensene av sine handlinger uten å på forhånd kunne forutsi konsekvensene av dem. Frihet dreier seg om det handlingsrommet

som skapes der ulike, men likeverdige, mennesker møtes, forstått som et fremtredelsesrom hvor mennesker er avhengige av hverandre for å kunne tre frem for hverandre med sitt «verk» og sine nye begynnelse, og der talens betydning er uforutsigbar, fordi ingen på forhånd kan vite hva som «med»-åpenbarer seg (Arendt, 1996). Arendt påpeker at talens funksjon ikke er å forklare hva som blir gjort, «men snarere å identifisere gjerningsmannen og kunnngjøre at det er han som handler, at han kan vise til andre gjerninger og beslutninger og at han har planer for det han vil gjøre videre» (Arendt, 1996, s. 180). Denne kvaliteten ved tale og handling gjør seg imidlertid bare gjeldende der mennesker taler og agerer med hverandre, ikke for eller mot hverandre. Av den grunn påpeker Arendt at «ingen vet hvem man egentlig åpenbarer når man i handling og tale uvilkarlig 'med'-åpenbarer seg selv» (Arendt, 1996, s. 181). Når vi «med»-åpenbarer oss selv tar vi en risiko når vi bringer frem vår natalitet i verden:

Denne risikoen, å tre frem som en «noen» i et fellesskap, kan bare den ta, som er rede, til å eksistere i dette samværet også i fremtiden, det vil si den som er rede til å bevege seg blant sine like i et fellesskap, til å si hvem han er og til å gi slipp på den opprinnelige fremmedheten som han som nykomling ble født inn i verden med. (Arendt, 1996, s. 181–182)

Metode

Analyse

Grunnlaget for våre data er utsagn fra digitale semistrukturerte intervjuer med nyutdannede barnehagelærere, men dataene taler ikke for seg selv og må analyseres. Ifølge Pål Repstad (2007) er det forskeren som må gripe og løfte frem det som viser seg i datamaterialet. Hvordan dataene tolkes, kan på den ene siden knyttes til forskerens teoretiske forankring, og på den andre siden til tendenser og sammenhenger som kommer frem i analysen av dataene (Thagaard, 2003). Empirien i denne artikkelen bygger på en primærstudie (Fjellanger et al., 2020) hvor det transkriberte materialet utgjorde 137 sider med tekst. Videre ble kunnskapen om innholdet i de 30 intervjuene satt inn i en større forskningssammenheng og teoriutviklet (Hummelvoll, 2010). Denne studien inngår i siste del av forskningsprosessen. Vi forholder oss til transkripsjonene som rene tekster, uten å være i direkte kontakt med informantene (Thagaard, 2003), og benytter de kvalitative dataene vi har fra primærstudien til å gjøre en supplerende annengangsanalyse (Heaton, 2008). Denne metoden beskrives som dybdeanalyse – en reanalyse (Heaton, 2004) av fenomener som trådte frem i datamaterialet, men som ikke ble behørig adressert i primærstudien (Jernes & Alvestad, 2017). En annengangsanalyse kan ikke sees isolert fra resten av forskningsprosessen (Heaton, 2004), og i søken etter ny kunnskap har de teoretiske perspektivene og tidligere tolkninger vært et viktig utgangspunkt for denne studien. Teorien

har fungert som briller og en ramme for å forstå, forklare og forutsi hvordan nyutdannede barnehagelærere får innflytelse og virker inn på det «bestående» i barnehagen. Vi har tematisert innholdet i samtalen og forstått dem i lys av Hannah Arendt. Intervjuene er fortolket ved hjelp av ny teori (Hannah Arendt) som er etablert i artikkelen, og nye funn vokser ut fra eksisterende funn. Vår vei gjennom analyse og fortolkning har derfor vært å forstå empirien både som en del av og som en forlengelse av selve studien gjennom å ordne data og bruke et nytt avgrenset teorigrunnlag (Heaton, 2004; Repstad, 2007). Gjennom å studere våre transkripsjoner gjentatte ganger ble vi oppmerksomme på hvordan de nyutdannede barnehagelærerne posisjonerer seg i de «bestående diskursene» i barnehagen. Etter hvert fikk dette kraft som to motstridende funn: noen nyutdannede barnehagelærere avfinner seg med den dominerende «erfaringsdiskursen» og får således ikke virke inn i de «bestående diskursene» i barnehagen, mens minoriteten av de nyutdannede barnehagelærere yter motstand, avstår fra den dominerende «erfaringsdiskursen» og virker inn på den «bestående» praksisen i barnehagen.

Studiens design

I vår studie er det utsagn fra 30 kvalitative semistrukturerte forskningsintervju med 30 nyutdannede barnehagelærere som utgjør vårt datagrunnlag. Et semistrukturert forskningsintervju som metode kjennetegnes ved at temaene er fastlagte på forhånd, og utføres i overensstemmelse med en intervjuguide som gir mulighet for oppfølgingsspørsmål undervegs (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). Hensikten med intervjuguiden var å sørge for at alle temaene som var viktige for problemstillingen ble belyst, og at alle informantene besvarte de samme spørsmålene. Vi hadde ikke faste svarkategorier og deltakerne kunne svare med egne ord. Om det oppsto uklarheter, stilte både intervjuer, informant og av og til skribent, oppklarings- og oppfølgingsspørsmål. Intervjuene ble gjennomført våren 2020 under den nasjonale nedstengingen på grunn av covid-19. På det tidspunktet hadde vi ikke tilgang på sikkerhetsklarert opptaksverkstøy og forskningsserver. Vi gjorde derfor ikke lydopptak av intervjuene med hensyn til personvern og taushetsplikten barnehagelærerne har overfor sine arbeidsplasser og barnehageeiere. Ingenting skal kunne spores tilbake til informantene eller barnehagene de arbeider i, og derfor har vi anonymisert informantene for B (barnehagelærer med et tilfeldig nummer) og F (forsker). Dette for å sikre at studien ikke retter seg mot subjektene, men mot barnehagelærerne som gruppe. Intervjuene ble utført parvis av fire forskere og gjennomført digitalt med bruk av Zoom, Skype, FaceTime og mobiltelefon, alt etter hva informantene hadde tilgang på. Forskerne vekslet på å være intervjuere og skribenter. Rett etter intervjuene renskrev og transkriberte forskerne sine notater fra intervjuene, og videreførte dette til den som hadde regien på selve intervjuet. På denne måten kunne vi som forskere supplere hverandre med innsamlet informasjon fra informantene relativt raskt (Brinkmann & Kvale, 2014).

Deltakere i studien

Vi inviterte 30 nyutdannede barnehagelærere inn som deltakere og informanter i studien hvor vi sammen var «aktiverte kunnskapskilder» (Hummelvoll, 2010). Barnehagelærerne bidro med kunnskap om hvordan det er å være nyutdannede barnehagelærere, og vi, som forskere, og tidligere pedagogikklærere for barnehagelærerne, intervjuet og noterte underveis. Barnehagelærernes kunnskaper og verbale utsagn ble skapt i dialogen mellom barnehagelærerne og oss som forskere (Fog, 2004; Johannessen et al., 2016). I forskningsintervjuene registrerer og fortolker vi informasjon og beskrivelser om deltakernes livserfaringer med hensikt om å oppnå vitenskapelig kunnskap, basert på tolking og analyse av innholdet i det som kommer frem i intervjuene (Lund & Haugen, 2006). Det vil likevel være svakheter og utfordringer med tanke på etikk og vår rolle i denne forskningen. I et forskningsarbeid med mennesker må forskeren, ifølge Tove Thagaard (2003, s. 82) «være seg sitt etiske ansvar bevisst, og så godt det lar seg gjøre forholde seg til prinsippet om at forskning ikke skal ha uheldige konsekvenser for dem som deltar». Som forskere påvirkes vi av empirien, men også av egne forkunnskaper (Brinkmann & Kvale, 2014; Kvale & Brinkmann, 2015). Den asymmetriske relasjonen mellom oss som forskere og de nyutdannede barnehagelærerne kan også ha påvirket empirien på den måten at barnehagelærerne i intervjuene valgte å ikke dele alt, men holdt tilbake informasjon på grunn av sin taushetsplikt og lojalitet til egen arbeidsplass. Vi kan derfor ikke se bort fra at dette kan ha påvirket hva barnehagelærerne valgte å dele med oss som forskere. Barnehagelærerne var informert om prosjektet og sin rett til å trekke seg fra intervjuene, og gav sitt samtykke til deltakelse.

Resultatpresentasjon og diskusjon

Ut fra reanalysen var det spesielt to funn som trådte frem: *barnehagelærerne avfinner seg med «erfaringsdiskursen»* og *barnehagelærerne yter motstand mot «erfaringsdiskursen»*. Funnene blir nå videre presentert og diskuteres med Arendts (2004, 1996) forståelser av natalitet, frihet og fremtredelsesrom.

Nyutdannede barnehagelærere avfinner seg med «erfaringsdiskursen»

Vårt datamateriale viser at det finnes en «bestående» dominerende «erfaringsdiskurs» i barnehagen, som majoriteten av de nyutdannede avfinner seg med. De nyutdannede barnehagelærerne sier: «*Det koker ned til rang, hierarki, alder, ansiennitet og hva erfaring du har*» (B1), «*De som har jobbet i 10–15 år har høy stemme*» (B16) og «*Jeg kunne like gjerne vært en assistent*» (B10). Ut fra utsagnene og med Arendt (1996) forstår vi at «erfaringsdiskursen» dominerer og utgjør et totalitært maktfellesskap i barnehagen. Vi tolker også at «*utdanning/kunnskapsdiskursen*» er undertrykt fremfor «erfaringsdiskursen» når de nyutdannede sier

at de like gjerne kunne vært assistenter. Slik vi ser det med Arendt (2019) er det individene med erfaring som er blitt gitt makt i barnehagen, men de nyutdannede kan velge å enten underlegge seg den totalitære «erfaringsdiskursen» eller utfordre makten ved å yte motstand gjennom å handle. Vår studie viser at majoriteten av de nyutdannede barnehagelærerne velger å ikke yte motstand når de sier: «Jeg er forsiktig med å gi beskjed fordi jeg synes det er så vanskelig når jeg er så ny» (B3) og «Jeg prøvde å spøke og si noe uten å være vanskelig, men da ble det full belæring. Kan derfor ikke si noe» (B6). Disse utsagnene mener vi kan tyde på at de nyutdannede barnehagelærerne underlegger seg «erfaringsdiskursen» i stedet for å utfordre den, og slik forsøke å bringe inn noe nytt og få innflytelse i barnehagen. Med Arendt (1996) synes vi at disse utsagnene også bærer lite preg av natalitet, frihet og fremtredelsesrom. Talen og handlingen uteblir, og de nyutdannede står i fare for å bli usynlige for fellesskapet. Når et individ eller en gruppe blir usynlige, opprettholdes maktforskyvningen. I vårt materiale ser det ut til at det er de med lang erfaring fra barnehagen som har makt, gjennom at de med kort erfaring ikke yter motstand, men avfinner seg med situasjonen.

Ifølge Arendt (1996) er talen uforutsigbar ved at vi ikke vet hvordan andre mottar og reagerer på budskapet vi formidler. Når majoriteten av de nyutdannede barnehagelærerne i vårt materiale velger å ikke benytte talen, kan dette vitne om at de ikke er rede til å stå i det uforutsigbare med sin svake posisjon. På samme tid kan dette forstås med Arendt (1996) som et fravær av et fremtredelsesrom i barnehagen hvor ulike, men likeverdige mennesker kan møtes. I fremtredelsesrommet er alle likeverdige subjekter, og pluraliteten ønskes velkommen. I vår studie viser de nyutdannede barnehagelærerne en stille motstand, noe vi tolker oppstår fordi det er lite rom for pluralitet og subjektivitet i barnehagen når de nyutdannede sier: «Du må veie om du våger å stå i det eller om du skal la være» (B17), «Det er nok en stille motstand av og til» (B5) og «Noen kan jo føle seg tråkket på» (B14). Utsagnene tolker vi som resignasjon, stille motstand og, med Arendts (1996) ord, adferd hos de nyutdannede barnehagelærerne. Resultatet av dette blir, slik vi ser det, at den nyutdannede barnehagelæreren inntar en svak posisjon i fellesskapet; en maktforskyvning som lager et skille mellom de med lang og de med kort erfaring fra barnehagen. Med bakgrunn i dette kan det bli lite rom for det Arendt (1996/2012) beskriver som pluralitet.

Et pluralistisk fellesskap kjennetegnes av at subjektet får tre frem. De nyutdannede barnehagelærerne trenger vitner i barnehagen som ser og hører dem slik at de kan kjenne seg som «noen» i verden (Arendt, 1996; Ilje-Lien, 2015, 2020). De trenger et pluralistisk fellesskap som kan åpenbare dem, som kan ta imot deres initiativer og som forventningsfritt kan forstå deres initiativer som en invitasjon til å engasjere seg i initiativene de nyutdannede kommer med. Noen nyutdannede barnehagelærere uttrykker: «Når jeg har vært borte fra jobb har assistenten endret tilbake til slik det var før» (B2) og «Har jeg kommet med forslag om noe har jeg fått beskjed om at det ikke fungerer. Dette har vi prøvd før!» (B3; B12; B24). Disse utsagnene tolker vi som at de nyutdannede barnehagelærerne blir møtt med det Arendt (1996) kaller for «mothandling» fra maktfellesskapet. Ifølge Arendt (1996)

kommer vår unike individualitet til syne gjennom vår natalitet, men vi er avhengige av responser fra fellesskapet for å tre frem som subjekter i verden. Å bli et subjekt i verden er en motstandsfylt prosess som handler om å yte motstand, kjenne på andres motstand og tåle baksiden av å handle (Arendt, 1996). Ved at de nyutdannede barnehagelærerne velger å gå inn i adferd fremfor handling undertrykker de seg selv og sin natalitet og følger strømmen. De blir objekter ved at de innordner seg den dominerende «erfaringsdiskursen», og slik får de en svak posisjon i barnehagens fellesskap med bakgrunn i at de har kort erfaring fra barnehagen. Dette skjer på tross av at de har utdanning og burde vært rustet til å møte en «mothandling» med handling. Arendt (1996) presiserer at det å være et vitne må skje som en spontan reaksjon, og ikke i en forventning om en spesiell handling fordi en da mister det frie og det umiddelbare. Vi tolker dette som at de nyutdannede barnehagelærernes handlinger og natalitet ikke får ta plass i den totalitære «erfaringsdiskursen» i barnehagen. Maktfellesskapet lar seg ikke engasjere av de nyutdannedes initiativer, og slik vi tolker det, våger de da heller ikke å gi fra seg makten og åpne opp for «med»-åpenbaring (Ilje-Lien, 2017). De nyutdannede barnehagelærerne, på sin side, avfinner seg med å ikke kjenne seg som «noen» som kan bidra i barnehagens maktfellesskap. De glipper da muligheten til å være med på å definere hva som er meningsfullt og verdifullt i barnehagens pedagogiske arbeid. De blir en del av det Arendt (2019) kaller minoritetens latente allierte. De blir stilltende, de hever ikke stemmene og de handler ikke på sine overbevisninger.

Barnehagelærere yter motstand mot «erfaringsdiskursen»

I materialet vårt finner vi også en minoritet av nyutdannede barnehagelærere som våger å gå inn i den dominerende «erfaringsdiskursen». Denne gruppen nyutdannede barnehagelærere tar risikoen, de yter motstand og får virke inn på maktfellesskapet i barnehagen. Slik vi ser det jevner de ut maktfellesskapet mellom de med kort og de med lang erfaring fra barnehagen. Dette viser seg gjennom utsagnene: «Jeg er rustet til å protestere» (B20), og «Jeg måtte kjempe for at de skulle høre på meg, og for å få i gang ny tenkning» (B29). Dette kan med Arendt (1996) vitne om at pluraliteten er til stede, og at barnehagen har et fremtredelsesrom hvor ulike, men likeverdige mennesker møtes. Utsagnene kan også forstås som at de nyutdannede barnehagelærerne handler, gjør mothandlinger og inntar en likeverdig posisjon i maktfellesskapet ved å protestere for å få i gang ny tenkning. Slik blir deres natalitet synliggjort og gjort gjeldende i maktfellesskapet. Vi tolker med dette at «erfaringsdiskursen» utvides til det Arendt (1996) beskriver som pluralitet og frihet. De nyutdannede barnehagelærerne blir medskapere av et handlingsrom som får menneskene til å tre frem for hverandre med sin tale og sine handlinger, og slik oppstår det et rom for «med»-åpenbaring. Når personalet i barnehagen «med»-åpenbarer seg er de rede til å bevege seg blant sine like i et pluralistisk fellesskap (Arendt, 2012). På samme tid må individene kjempe for sin subjektivitet, noe som ifølge Arendt (1996) er en motstandsfylt prosess fordi det alltid innebærer å tillate de andre å få plass som subjekter i verden. Denne

gruppen nyutdannede barnehagelærere blir subjekter i barnehagen fordi de får bekreftet sin kapabilitet til å handle overfor andre og evner å møte både sin egen og andres frihet, og slik tillater andre å få plass som subjekter (Arendt, 1996). Arendt (1996) påpeker også at talens funksjon er å identifisere individet, og det kan se ut som at denne gruppen nyutdannede barnehagelærerne våger å bruke sin tale selv om det er uforutsigbart hvordan de blir møtt av fellesskapet. De evner å bære konsekvensene av sine handlinger (Arendt, 1996), og uttrykker: «Jeg føler meg trygg og gir beskjed, og klarer å stå i situasjoner hvor ting ikke er som de skal være. Det handler om personlighet og at du har jobba før» (B26). Ut fra dette utsagnet kan vi ikke med sikkerhet si noe om de nyutdannede barnehagelærerne har talt og agert med eller mot fellesskapet, men det kan se ut som om at de taler og agerer sammen med fellesskapet når de sier: «Jeg føler at jeg blir hørt når jeg kan argumentere med teoretisk kunnskap» (B30) og «Jeg er tydelig og begrunner med faglige argumenter» (B12).

Makt er aldri en egenskap ved et individ, den tilhører en gruppe (Arendt, 1996). Ut fra et slikt perspektiv vil de nyutdannede barnehagelærerne få muligheter til å bringe inn nye initiativer og motstandshandlinger på premisser som gjør at det ifølge Arendt (1996) blir en balanse mellom handling og mothandling i barnehagen. En barnehagelærer sier: «Du har jo makt når du har gått på skole, men det er noen som ikke synes det er greit så du får motstand, men du må ha nok faglighet til å stå i det!» (B4). Dette handler om nyutdannede barnehagelærere som handler på sine overbevisninger og møter motstand i fellesskapet, men som også yter motstand og handler med sin faglige og teoretiske kunnskap. De «med»-åpenbarer seg og tar risikoen med å tre frem med sin faglige kompetanse som blir spontant mottatt av forventningsfrie vitner, og de får erfare frihet. Arendt (1996) understreker at natalitet er en forutsetning for at enhver nykomling får muligheten til å starte noe nytt, og sammenligner dette med tråder i en vev. Når de nyutdannede barnehagelærernes natalitet blir anerkjent slås trådene inn i barnehagens vev og forandrer den på en unik måte.

Oppsummerende diskusjon

Det første funnet som trådte frem i vårt materiale viser at de nyutdannede barnehagelærerne i hovedsak ikke bruker sin frihet gjennom tale og handling, men resignerer og yter stille motstand, og blir minoritetens latente allierte i barnehagen. Initiativene dør bort og barnehagelærerne blir anonyme og får ikke bekreftet seg selv som unike subjekter i barnehagen fordi de står utenfor den dominerende «erfaringsdiskursen» i barnehagen. Det kan derfor se ut som at «erfaringsdiskursene» i liten grad forstyrres, og at de nyutdannede blir møtt med en overvekt av motstandshandlinger på sine initiativer. Videre yter majoriteten av de nyutdannede barnehagelærerne lite motstandshandlinger tilbake. Ut fra Arendts (1996) forståelse av frihet og fremtredelsesrom kan dette få konsekvenser, både for de nyutdannede barnehagelærerne og for voksenfellesskapet i barnehagen, fordi de får

mindre muligheter til å oppdage seg selv og andre som handlende og frie subjekter. Vi tolker at det er spesielt vanskelig for de nyutdannede barnehagelærerne å handle som frie subjekter når de selv har akseptert at makten er gitt gruppen de skal yte motstand mot. På bakgrunn av dette blir motstandshandlingene tause, og det oppstår en stille motstand og adferd (Arendt, 1996). Dette validerer tidligere forskning som beskriver usynlige lederskap, svake profesjonelle posisjoner og en praktisk kunnskap som tillegges stor betydning i barnehagehverdagen (Bergsvik et al., 2005; Eik, 2014; Helgøy et al., 2010; Steinnes, 2013; Ødegård, 2011). Vår forskning sammenfaller også med Nilsens (2015) forskning, som finner at nyutdannede barnehagelærere inntar en lav posisjon og er usikre som ledere i frykt for å ikke bli anerkjent av sine medarbeidere.

Arendt (1996, 2004) beskriver frihet som muligheten til å begynne noe nytt. Ifølge Korsgaard (2014) handler frihet om å bære konsekvensene av sine handlinger i et pluralistisk fellesskap. Den gruppen nyutdannede barnehagelærere som erfarer frihet og et fremtredelsesrom i barnehagen våger, slik vi ser det, å ta risikoen med å bringe frem sin natalitet i maktfellesskapet. De tør å gi slipp på sitt eget samtidig som de bidrar med noe nytt. Slik blir de «noen» i fellesskapet. Denne gruppen nyutdannede barnehagelærere blir åpenbart og «med»-åpenbarer seg selv i barnehagen, noe som kan tyde på at de fremstår med en sterkere posisjon enn de som avfinner seg med «erfaringsdiskursene». Dette valideres av Nilsen (2015), som også finner en liten gruppe nyutdannede barnehagelærere som posisjonere seg som handlingsdyktige og sikre ledere. Det viser seg at disse nyutdannede barnehagelærerne får påvirke «erfaringsdiskursene» med sin kunnskap, men først når de har arbeidet en stund (Hognestad, 2016). Denne forskningen er sammenfallende med vår forskning, hvor våre informanter uttaler at det er av betydning om du tidligere har arbeidet i barnehagen. Dette, mener vi, kan tyde på at det er enklere å utvide og utfordre «erfaringsdiskursene» med kunnskap når du først er eller har vært en del av disse «erfaringsdiskursene» i barnehagen. Slik nivelleres den nyutdannedes kompetanse (Ødegård, 2011).

Forfatteromtale

Sissel Aastvedt Halland er førstelektor i pedagogikk ved Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet. Hun underviser i pedagogikk ved barnehagelærerutdanningen campus Stord. Hun er en faglig formidler og skribent innen barnehageområdet.

Annette Kristoffersen Winje er førstelektor i pedagogikk ved Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet. Hun underviser i pedagogikk ved barnehagelærerutdanningen campus Stord. Hun er en aktiv skribent og samfunnsdebattant hvor barn, barndom og barnehage står i fokus.

Referanser

- Arendt, H. (2004). *Mellan det forlutane och framtiden. Åttaövningar i politiskt tänkande* (A. R. Persson, Overs.). Daidalos. (Opprinnelig utgitt 1961)
- Arendt, H. (2012). *Vita activa. Det virksomme liv* (C. Janss, Overs.). Pax Forlag.
- Arendt, H. (2019). *Makt og vold. Tre essay*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bergsvik, E., Nordvik, G. & Grimsæth, G. (2005). Den første tiden i yrket. *Nordisk Pedagogik*, 25(1), 67–77.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2014). *InterViews. Learning the craft of qualitative research interviewing*. Sage Publications.
- Eik, L. T. (2014). *Ny i profesjonen. En observasjons- og intervjustudie av førskolelæreres videre kvalifisering det første året i yrket* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Ekholm, B. & Hedin, A. (1993). *Det sitter i veggene! Barnehageklimaets betydning for barn og voksnes utvikling*. Ad Notam Gyldendal.
- Fjellanger L. I., Halland S. J. A., Nylund, M. B. & Winje, A. K. (2020). *Fra student til profesjonsutøver* [HVL-Notat]. Høgskulen på Vestlandet. <https://hdl.handle.net/11250/2711268>
- Fog, J. (2004). *Med samtalen som utgangspunkt: Det kvalitative forskningsinterview*. Akademisk Forlag.
- Heaton, J. (2004). *Reworking qualitative data*. Sage Publications.
- Heaton, J. (2008). Secondary analysis of qualitative data: An overview. *Historical Social Research*, 33(3), 33–45.
- Helgøy, I., Homme, A. & Ludvigsen, K. (2010). Mot nye arbeidsmønstre og autoritetsrelasjoner i barnehagen. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 13(1), 43–57.
- Hognestad, K. (2016). *Pedagogiske lederes kunnskapsledelse som praksis på avdelingen i barnehagen: Et kvalitativt og tolkende skyggestudie* [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Hummelvoll, J. K. (2010). Forskningsetikk i handlingsorientert forskningsarbeid med mennesker med psykiske problemer. I J. K. Hummelvoll, E. Andvig & A. Lyberg (Red.), *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Ilje-Lien, J. (2015). *Handlende stemmer i skapende møter* [Masteroppgave]. Høgskulen i Oslo og Akershus.
- Ilje-Lien, J. (2017, 10. januar). *Å være en «med»-åpenbarer*. Barnehageforum. <https://barnehageforum.no/artikkel.asp?artikkelid=5845>
- Ilje-Lien, J. (2020). *Å møte det tause barnet* [Doktorgradsavhandling]. Høgskolen i Innlandet.
- Jernes, M. & Alvestad, M. (2017). Forskende fellesskap i barnehagen – utfordring og muligheter. I A. Berge & E. Johansson (Red.), *Teori og praksis i barnehagevitenskaplig forskning* (s. 71–84). Universitetsforlaget.

- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Korsgaard, M. T. (2014). *Hannah Arendt og pædagogikken: Fragmenter til en gryende pædagogik*. Aarhus Universitetsforlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lund, T. & Haugen, R. (2006). *Forskningsprosessen*. Unipub forlag.
- Nilsen, H. K. (2015). Hvordan posisjonerer barnehagelærere seg som ledere for medarbeidere i barnehagen gjennom skriftlige fortellinger fra yrkessituasjonen? *Nordisk barnehageforskning*, 11(8), 1–15. <https://doi.org/10.7577/nbf.1205>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Universitetsforlaget.
- Seland, M. (2013). «Nei! Jeg vil ikke!» Hvordan forstå barns motstand i barnehagen som en del av deres danning til demokrati? I A. Greve, S. Mørreaunet & N. Winger (Red.), *Ytringer. Om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Steinnes, G. S. (2013). Frå assistent til nyutdanna førskulelærer. *Tidsskriftet FoU i Praksis*, 7(1), 43–60.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Ødegård, E. (2011). *Nyutdannede pedagogiske lederes mestring og appropriering av barnehagens kulturelle redskaper. En kvalitativ studie av nyutdannede førskolelæreres kompetansebygging det første året i yrket* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.